

Atfinningar og arbeiðspláss

Oddagrein

RÆTTILIGT rok hevur tikið seg upp í kjalarvørinum á samrøðu, sum blaðið hevði við stjóran í Føroya Fiskavirking, Bjarta Mohr. Í hesi samrøðu dittaði hann sær at finnast at landsstýrismanninum Óla Jacobsen og floksfelaga hansara Ingeborg Vinther. Hann helt, at orð teirra um at útvega fleiri arbeiðspláss eru einki meira enn innantóm lyfti. Hesi bæði hava ikki megnað at skaffað nýggj arbeiðspláss og hann setti eisini eitt stórt spurnarkekin við, um tað í heila takið fer at eydnast teimum. Harafturímóti hevði tað eydnast Fiskavirking at skaffa mongum fólki arbeiði við eitt nú miðvísu royndunum at fáa russarar fisk til landið. Hóast hetta, so er tað eingin, sum takkar Fiskavirking fyrri tað, heldur tvørturímóti vóru orð hansara.

ORDINI fingi ilt í landsstýrismannin. Afturkomin úr Íslandi legði hann í pennin og fanst harðliga at Bjarta Mohr. Segði at stjórin í Fiskavirking bakkar ikki fyrri at skaða føroysk áhugamál og eigur tað at fáa avleiðingar so ella so. Bjarta Mohr spyr í Dimmu í gjár, um Óli Jacobsen er í ferð við at hótta skrivi- og talufrælsið. Hann visir á, at tað ikki minst er eirindarleysi kritikkurin hjá Ingeborg Vinther mótevís Fiskavirking, sum hevur fingið hann at tala at. Hon skal hava kallað virksema hjá Fiskavirking fyrri landskkaðiligt.

VIT skulu ikki taka dagar ímillum, hvør hevur rætt og hvør fer at fáa rætt. Sjálvandi eigur at verða funnist at Fiskavirking, um tað er til landsins besta. Men eftir okkara tykki hevur kritikkurin móti Fiskavirking frá eit nú verkamannafylking, frá fólkaflokk, frá javnaðarflokki og vanligum borgarum verið sera ósákligur og alt ov kenslurorin. Í staðin fyrri at greiða sínum veljarum frá veruligum støðuni við ov lítlum fiski, hava nógvir politikarar heldur valt at birta upp undir eina einvísa ósing móti Fiskavirking og geva henni skyldina fyrri allar ólukkur. Fiskavirking var ein máti at loysa upp fyrri trupulleikum á sinni. Eitt fleirtal valdi henda móguleika. Er alternativ, sum Leivur Michelsen visir á, at tað bert verða 5 virki eftir í landinum, hví so leggja alla skyld á Fiskavirking, sum roynir at hava 8 virki opin?

VIT eiga alla tíðina at skifta orð um, hvussu vit betra um Fiskavirking ella finna tað, sum betri er. Er nakað betri at seta ístaðin latið okkum so royna tað. Men tað má vera við skili. Líka so lítið vit hava brúk fyrri kommunistiskum planbúskapi hava vit brúk fyrri eirindarleysum og fullkomiliga fríum marknaðarbúskapi. Var Fiskavirking ikki nettup ein roynd at tryggja, at ikki bert nøkur heilt fá gigantvirki vóru eftir. Og er ikki júst ein avtøka av Fiskavirking ein byrjan til nøkur heilt fá og stór virki? Hvat kunnu vit, hvat vilja vit. Hvør er logikkurin?

Sosíalúrin

viðmerking

Tórfinn Smith, býráðslimur, um kommunusamanlegging:

Ein verulig meining má liggja í samanleggingini

Heldur enn at kjakast um hvussu nógvar kommunurnar skulu verða í tali var betri at gjørt sær greitt, hvat vit yvirhøvur vilja við kommununum.

Av og á stingur orðaskifti seg upp um kommunusamanlegging. Ymisk tøl hava verið nevnd hvat menn hava hildið vera mest hóskandi talið á kommunum. Tað er sum talið var tað avgerandi. Hinvegin hevur lítið verið talað um hvat vit yvirhøvur vilja við kommununum.

Skulu tær bert vera eitt eiti. Skulu tær umsita tær mest átroðkandi tænastur í nærumhvørvinum ella skulu tær - og tá krevjast í flestu førum stórra kommunalar eindir - veruliga standa fyrri stóruppgávum.

Fyrirumunir og vansar við smáum eindum

Hóast vit ikki eru fleiri í hesum landi enn fólkatalið er í lítli útlandskari kommunu, er landið bytt upp í ikki færri enn 49 kommunur. Tær minstu kunnu valla manna eitt bygðarráð. Tær størstu kundu hinvegin úttan íva átið sær stórra ábyrgd enn í dag. So ymiskar á stódd eru tær.

Men tað eru ikki bert vansar við lítli kommunu. Fyrirumunir eru millum aðrar, at fjarstøðan millum kommunustýrið og borgaran er so lítill hon kann vera. Her átti at valda nærdemokrati so tað forslar.

Men vansar eru eisini. Figgjarorkan er sera avmarkað at fara undir stórra og kanska átroðkandi tiltøk.

Spurningurin er so, um til ber at samansjóva eina føroyska kommunuskipan,

so varðveitast kunnu nakrir av fyrirumunum í verandi skipan, og samstundis sleppa undan nøkrum av størstu vansunum.

Ongar kommunur

Men lat okkum fyrst gera okkum nakrar tankar um hvat vit yvirhøvur vilja við eina kommunuskipan og byrja við als ongara kommunar at hava.

Landið tekur sær av øllum. Teoretiskt greið skipan, og sæð út frá lítila samlaða fólkatalinum, átti tað at borið væl til. Men eitt er at seta út í kortið, annað er skip at færa.

Geografisku umstøðurnar høvdu gjørt eina tilfala loysn trupla, sum eisini hevði skunda undir eina sentralisering, sum ongum hevði tænt. Nærdemokratíð var fokið, og valla hevði skrivstovuvaldið í eini tilfali sentralumsiting verið stórt minni enn tilsamans í lands- og kommunalu skipanini í dag. Ein tilfali skipan

hevði neyvan fingið politiska undirtøku.

Verandi skipan

Fara vit so farna grøvina, og varðveita verandi kommunuskipan við øllum okkara 49 kommunum.

Kommunurnar eru sera ymiskar í stódd, og harvið eisini hvat figgjarorku viðvíkur. Flestu kommunurnar eru illa førar fyrri at veita borgarum sínum ynskandi tænastur, og tá kommunurnar eru so ymiskar til stóddar, er sera torført at gera eitt greitt uppgávubýti millum kommunur og land. Hetta seirasta, sum eg haldi vera av grundleggjandi týðningi, skal eg venda aftur til.

Kommunal eindir

Hugsu vit okkum eina millumloysn, soleiðis at landið verður skipað í eitt nú sje felagskommunur. Kallið hesar amtir, fylki ella hvat vit vilja. Verandi "kommunurnar" innan kommunalu eindina kundu røkt ávisar skyldur sum eru beinleiðis tengdar at júst viðkomandi øki. Alt annað kundið verið latið kommunalu eindini at stýrt og umsiti. Felagskommunan stýrir eisini øllum figgjarpolitikkinum í kommunalu eindini.

Fáar, sterkar og økismennandi

Fyrirumunir við eina tilfali ella líknandi skipan áttu at verið eyðsýndir. Vit høvdu tá t.d. sje rímliga stórar og sterkar kommunalar eindir, sum veruliga

vóru førar fyrri at ríkið veruliga økismennandi politikk. Og tað skuldi tær eisini fingið loyvi til.

Ikki bert í planleggingini av hvussu hesar vilja skipað seg skúla- og mentannarliga, byggibúnaðarliga o.s.fr., men so sanniliga eisini vinnuliga. Burtur við keglinum um ein skúli liggur øðru- ella hinumegin ána, ella um virkið skal vera í hesi ella hasari bygðini. Við tí sera væl útbýgd vegnetinum millum bygðir áttu ikki at ligið tær stóru forðingarnar í at fingið eina tilfala kommunala eind samskipaða og vælverkandi.

Ein áttu eisini at trú, atvið eina tilfali skipan, kundi borið enn betur til enn í dag at ment landið alt, í mun til eina óneyðuga miðsavning.

Ábyrgdarbýtið millum land og kommunur

Eitt tað mest orkymlandi við kommunalu skipanini, sum hon virkar í dag, er, at markíð millum hvat er lands og hvat er kommunalt, er ógvluga leyst. Kommunurnar fáa nú ikki loyvi at seta sítt eina skattarosemi og aðru hvørja løtu koma harrabóð út Tinganesi sum siga hvat ein kommunu kann loyva sær og ikki. Tað tykist sum markíð verður ásett alt eftir sinnalagnum hjá onkrum landsstýrismanni.

Á hendan hátt er rætt og slætt ógjørligt hjá kommunum at planleggja.

Við stórra kommunalum eindum er munandi lættari at gera greiðar reglur fyrri, hvat hvør skal ráða yvir. Tá ber eisini til at lata kommunalu eindunum blokk innan fleiri øki, at umsita sjálvar.

At skapa fortreytir fyrri at gera greiðar reglur í myndugleikabýtinum er tað týðningarmesta av øllum.

Hetta skal sjálvandi ikki skiljast sum nøkur liðug loysn av føroyskari kommunuskipan, men bert eitt íkast til eitt vónandi sakligt orðaskifti um spurningin.

Tórfinn Smith

Frá Aksturvinnumfelagnum Samfylking

ÁRSADALFUNDUR

áður lýstur at vera 1. mars 1995

ER ÚTSETTUR til 4. MARS 1995, kl. 16

Fundarstaður: Hotel Hafnia. Skrá samb. lógini.

Nevndin